

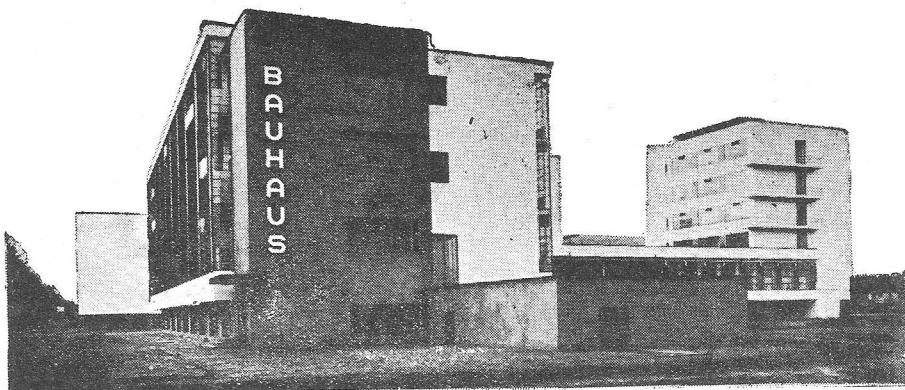
HEINZ LUEDECKE / BAUHAUS U DESSAU

»Bauhaus« je osnovao god. 1919. Walter Gropius kao državnu visoku školu za umetničko stvaranje. Od tada su oči naprednih ljudi celog sveta upravljene na njegovo delovanje. Za nove ideje zadobijene su mnoge hiljade mlađih srdaca, zbog kojih je »Bauhaus« i stvaran. Ma da je sam neprijateljski raspoložen prema svakom romantičarskom igranju sa osećajima, ipak je »Bauhaus« mogao svagde da probudi takve »romantične« osećaje kao što su ljubav i oduševljenje. Njegovo je ime postalo simbol za omladinu koja hoće da izade iz haosa, u koji je zašla krivicom »mudrih« otaca, koja se bori za jasnoću i jednostavnost životnih formi i za nove etičke vrednosti. Bi li moglo biti drugče nego da su zastupnici nemackog bića i časti, čuvari posvećene tradicije i još svetijeg »Stammtisch«'a' otvorili divlju i sramotnu borbu protiv ideje »Bauhaus'a«, koja je postala delo? Magistranci svake vrste osećaju neutišivu želju da se na uzor i prethodnika mlađog stvaranja i vere, na dom modernog kvalitativnog rada nabace svojim blatom. Njih podupire reakcionarna štampa, kojoj je profesija da guši svaki napredak, i preduzimači željni dobitka koji žive od trovanja ukusa u narodu. Umetnički kvalitativni rad? — A ko će onda kupiti još naš kić bez vrednosti? Duhovna jasnoća? — Sačuvaj Bože! Ko će onda još čitati naše novine pune laži? Dakle: Dole s time!

Kako je poznato, Weimar je zvanično koncesionirana centrala klasičnog nemackog duha. »Bauhaus«, čije nastojanje za čistoćom, istinom i kristalno čistom formom nama izgleda najpozvanije da predstavlja stvarne vrednosti nemačke klasične, bio je na zahtev nemačke nacionalne pučke stranke g. 1925. proteran iz Weimara. Ospozobljeni za takvu spoznaju najtačnijim ispitivanjem ljubavnog života njihovog poluboga Goethe'a, znaju bolje šta je »klasično«. Oni su odlučili: »Bauhaus« — to je anacionalna i futuristička đavolska utvara. Dakle: Dole s time!

Kad je »Bauhaus« tako ostao bez stana, preselio se g. 1926. u Dessau (Anhalt), pozvan onamo po savetu dalekovidoga i socijalno raspoloženog načelnika Hesse'a. Walter Gropius je tu stvorio dostojan okvir svojoj ideji. Kompleks zgrada koji obuhvata radionice, stanove za dake i učitelje, nastao je tu, pozdravljen od duhovne omladine celog sveta kao najistaknutiji primer novih graditeljskih ideja. Ljudi su bili puni nade i već su verovali da bi mala pokrajina Anhalt, ne baš jako blagoslovena naprednim ustanovama i prirodnim lepotama, mogla biti ponosna da jednom institutu od međunarodnog glasa dade mogućnosti da živi i da radi. Daleko od toga! Borba se nastavlja i Gropius i još nekoliko učitelja, već umorni od te hajke, već su napustili Dessau. Neka jedan citat (iz »Anhalter Woche, Zeitschrift für Heimatpolitik«), mesto mnogih, pokaže, kako prema »Bauhaus« stoje »obrazovano građanstvo« Anhalta i njegova štampa: »Mi ne bismo o »Bauhausu« verovatno uopšte vodili računa da je u njega utratio novac neki privatni čovek. Za nas je stvar od diskusije to da su se sa novcem poreskih obveznika Dessau'a izvodile neke fantasterije, dok su mnoge i mnoge potrebe ostajale nezadovoljene. Ali kad su se još nekim stranim ljudima podigle vile među omorikama, koje su do sada bile posvećeno tlo, onda nam je voda došla do grla. Tim klasičnim stilom ide stvar dalje. Glupost i lažni nacionalni osećaj opet su se udružili u jednom frontu protiv duha i napretka. »Bauhaus« je opet u opasnosti. I mi smo dali gornjim gledištima ovde mesta ne samo zato što ona tako jarko osvetljavaju duhovni srednji vek nemačke republike, nego i zato što hoćemo da omladinu pozovemo u odbranu »Bauhaus'a. — Imamo sad još da prikažemo oko čega se vodi borba, jer pozivu za pomaganje ideje »Bauhaus'a« je potrebno još stvarno opravdanje.

Sadašnji upravnik »Bauhaus'a« i naslednik Gropiusa, Hannes Meyer, je ove godine, u januaru, objavio u časopisu »Bauhaus'a« vanredno jasno formulisan program. Nekoliko rečenica iz tog članka će nam pomoći da objasnimo smisao i cilj rada oko »Bauhaus'a«: »Graditi i oblikovati je jedno te isto, i oni su društveno jedno zbijanje. Kao »Visoka škola oblikovanja« nije Bauhaus u Dessau nikakav umetnički, ali zato socijalni fenomen. — Raditi znači naše traženje harmonične forme života. — Mi preziremo svaku formu koja se prostituisala do formule. Tako je krajnji cilj svakog rada u »Bauhaus'u« skupljanje svih snaga, koje tvore

BAUHAUS U DESSAU

život za harmonično formiranje našeg društva. Kao ljudi »Bauhaus'a« mi tražimo: mi tražimo harmonično delo, rezultat svesne organizacije duhovnih i duševnih sila».

U svima istinski stvaralačkim periodima čovečanstva je umetnički rad imao određen cilj i određenu svrhu. Bilo je rezervisano tek gradanskoj degeneraciji da umetnost ponizi do predmeta individualnog dopadanja. »Gradjenje« kao nadređeni pojam čovečje volje za oblikovanjem, ta misao čini nam se da je već u vreme gotike, sa njenom strogom organizacijom rada, bila izrađena, ali još primitivno. U gotskoj gradionici (»Bauhütte«) su zanatlige, arhitekti, slikari i kipari bili udruženi idejom zajedničkog dela. Cilj njihovog delanja nije bilo unapredjenje pojedinih vrsta umetnosti, nego »Dom« kao sinteza celokupnog duhovnog i duševnog htenja onoga vremena. Mi, današnji, ne gradimo više nikakve katedrale, nama se postavljuju drugi zadaci. Ali ipak je stvaranje »Bauhaus'a« probudilo na novi život mnogo što šta od duha onih gradionica »Dom'a«. »Gradnja«, kakva je danas potrebna, je skup novih čovečanskih životnih formi. Stanovanje je postalo jedan od najvažnijih problema vremena, i to ne samo iz materijalnih razloga. Stanovanje je u najširem smislu kultura života. Gradnja nove kuće postaje simbol celokupne borbe oko obnove sveta. Tako jasno, tako odmereno, tako organsko, tako zdravo, tako svetlo i prijazno kao što su najlepše tvorevine nove arhitekture neka bi nekad bilo formirano i čovečje društvo!

Nastao ujedinjenjem jedne umetničke akademije i jedne škole za umetni zanat, »Bauhaus« je posle mnogih unutarnjih promena postao institutom koji, na osnovu tačnog poznavanja životnih potreba i savremenih produkcionih sredstava, hoće da stvori tipove i norme za industriju, arhitekturu i zanat. »Bauhaus« ne želi stvoriti nikakav novi stil i nikakvu novu modu. On želi da gradi gradevine i predmete čiji oblik logično i organski izlazi iz karaktera upotrebljenog materijala i iz svrhe te celine. Odbacuje se svaka dekoracija, bila tradicionalna ili »konstruktivistička«. Lepota je samo rezultat potpunog savladavanja i unapred smišljenog ređanja delova i postupaka koji služe izgradnji jedne stvari (celishodnost). Proizvodi radionica »Bauhaus'a« nisu nikakvi objekti umetnog zanata kakve skupljaju bogati ljubitelji. Oni pripadaju svima i određeni su zato da ih industrija umnaža. Da se već pri zanatskom izradivanju modela vodi računa o potrebi industrijske proizvodnje u serijama, samo se po sebi razume.

Umetnost »Bauhaus'a« je dakle celishodno sastavljanje materijalnih delova u jednu celinu, pa bilo da je ta celina jedna naseobina, kuća, komad nameštaja, lampa ili obična posuda. Ide se za tim da se za svaku stvar i za svaki rad nade potpuno nedvosmislena, jasno određena i konačna forma. U pitanju je dakle manje ni više nego traženje istine, čistoće i reda, nego borba protiv svake romantičarske zamagljenosti i laži. Čovek je identičan sa svojim tvorevinama. Dru-

štvo koje bednim kućerinama za iznajmljivanje pokušava da dade izgled palata pomoću »monumentalnih« fasada od gipsa i koje pljuvaonice »krasi« grčkim ornamenima, to društvo je gnjilo i pokvareno u svojoj nutrinji. »Bauhaus« ili dobiti gradanski kič, — to nije više pitanje ukusa, to je pitanje idejnog raspoloženja. Kad dobiti građanin vodi borbu protiv »Bauhaus'a« onda on, sa svog stanovišta, ima potpuno pravo i razloga za to. One »fantasterije«, kojima se bavi hrabri četa mladih ljudi u Dessau, odista ugrožavaju njegovu lažnu kulturu gipsa.

Nije ovde mesto da se ulazi u pojedinosti rada oko »Bauhaus'a« ili čak da se raspravlja o tehničkim pitanjima. Mora biti dostatno nekoliko reči o organizaciji »Bauhaus'a« i njegovoj pedagoškoj delatnosti. — Pedagoška delatnost »Bauhaus'a« obuhvata sledeće tečajeve: nauka o oblikovanju, praktičan rad, arhitektura, reklama i štamparija, pozornica, stolarstvo, tkanje, soboslikarstvo, metalnska radionica, slobodno slikarstvo i plastičko oblikovanje. Stalni učitelji su: J. Albers, L. Feininger, W. Kandinski, P. Klee, Hannes Meyer, H. Schepers, O. Schlemmer,* J. Schmidt, Gunta Stölzl i H. Witwer. Arhitekti su Hillerseimer, Brenner i Rudelt, a docent za modernu fotografiju je Peterhaus. Oni su pre kratkog vremena pozvani u Bauhaus kao nastavnici, a počeće svoja predavanja prilikom zimskog semestra. Živo se unapređuje savremena fotografija bliska predmetu. Goje se gimnastika i sport. — Pozorište »Bauhaus'a«, pod vodstvom Schlemmera, pokušava da razvije sasvim novu vrstu scenskog oblikovanja iz pra-elemenata pozorišta. — Da bi se siromašnima omogućio studij u »Bauhaus'u«, stvorene su varredne socijalne ustanove, naseobina »Bauhaus'a« i knjige »Bauhaus'a«. — Nije potrebno naročito pominjati da su radionice i laboratorije snabdjevene najboljim i najmodernijim tehničkim pomoćnim sredstvima. — Ko želi bliže informacije treba da čita dela vodećih ljudi oko »Bauhaus'a«, koja izlaze kod Alberta Langena u Münchenu u zbirci »Bauhausbücher«, i interesantan časopis »Bauhaus« koji svake četvrt godine izvestava o postignutim rezultatima.

KULTURNA KRONIKA

AMERIKANA — ETIDA ZA NEŠTO NAPREDNIE

Amerikanski bankovni trezori najveći su na svetu. Uolstritska reka deviza i akcija najšira je i najdublja. Bez Čikaga što uopšte ne bi nicalo. Bez Henri Forda ljudi bi se još vozili fijakerima. Bez Pittsburgha Armstrongi i Snajder-Krezoi ne bi znali odakle im čelik za njihove topove. A bez svetog Rokfelera i njegove petrolejke čovečanstvo uopšte ne bi moglo načiniti skok od lojanice do električne žarulje. Amerika je otkrila reklamu, nebobere, gumu za žvakanje, automatske benzinpumpe, 197 novih religioznih sekta, otkrila misise i gerls (i Koprivnica ima da zahvali ovom kontinentu za svoju mis Koprivnica!), otkrila brzinu, otkrila da je vreme — novac, otkrila amerikansku demokratiju i ku-kluks-klan, otkrila Kri-stofa Kolomba, pardon, Evropu: Paris, Minik i Vienu. Još nešto: pakt o većnom miru.

Amerikanski je film najbolji. Amerikanski... tu Amerika sa velikim gestom ostavlja prazan prostor, koji svaki amerikanski čitalac, već prema struci i interesu, sam može ispuniti.

Filozofija? Pa naravno! Fundamentalno je tu na pr. delo Harveya Firestona, da, onog Firestona, što pravi gumene točkove za automobile — a da ne spomenem glave kao Forda, Billi Sundaya, Hoovera i mnogo, veoma mnogo drugih. Evo »probe« te filozofije:

»Ko dobro vodi jedno preduzeće zna, da je nepokolebljivo poštjenje poslednji kamen trema poslovnog života. (Skrećemo pažnju čitaoca na zaista poetično izražavanje!) On (dobar preduzimač) zna da mora propasti, ako više misli na uništavanje svojih protivnika, nego na dobro svojih mušterija, i da nema uspeha,

*) Schlemmer je pozvat pre kratkog vremena za profesora za Umetničku Akademiju u Breslau. Ime njegovog naslednika još nije poznato.